

Eduskunnan sivistysvaliokunnalle

Viite: HE 109/2024 vp

Kuvasto ry:n lausunto hallituksen esityksestä eduskunnalle valtion talousarvioksi vuodelle 2025

Kuvasto visuaalisen alan taiteilijoiden tekijänoikeusjärjestö ry kiittää mahdollisuudesta lausua hallituksen esityksestä valtion talousarvioksi vuodelle 2025.

Pääviestimme

Valtion talousarviossa todetaan, että valtion talousarviolla tuetaan kulttuuriperintöaineistojen digitaalista saavutettavuutta. Tällä tarkoitetaan kulttuuriperintölaitosten, kuten taidemuseoiden, kokoelmissa olevien teosten digitoimista ja avaamista yleisön saataville verkkoon.

Kulttuuriperintölaitokset tarvitsevat tekijänoikeudenhaltijoiden luvan tekijänoikeuden suojaaman aineiston välittämiseen. Haasteena on kulttuuriperintölaitosten määrärahojen niukkuus. Tämä ei kuitenkaan saa tarkoittaa sitä, ettei taiteilijoille maksettaisi heille tekijänoikeuslain mukaan kuuluvaa kohtuullista korvausta. On olennaista huomata, että taiteilijalle maksettavat tekijänoikeuskorvaukset eivät sisälly teosten digitointimäärärahaan.

Leikkausten keskellä on huolehdittava, että taiteilijan oikeus lain edellyttämään korvaukseen voi tosiasiallisesti toteutua.

Valiokunnassa on tärkeää kiinnittää huomiota siihen, että valtion talousarvioon varataan riittävät määrärahat kulttuuriperintölaitosten määrärahoihin kulttuuriperinnön digitaalisen saavutettavuuden turvaamiseksi ja tekijänoikeuskorvausten maksamiseen.

Erityisen polttava tilanne on kokoelmissa olevien kuvataiteen teosten digitaalisen saavutettavuuden kohdalla. Sivistysvaliokunta on korostanut ratkaisun tarvetta: "Valiokunta korostaa, että museoiden kokoelmien digitaalisen saatavuuden turvaamiseksi on tarpeellista löytää kestävä ja pitkäjänteinen ratkaisu." (Valiokunnan mietintö SiVM 9/2022 vp— HE 157/2022 vp)

Kuvasto esittää, että eduskunta hyväksyy vuoden 2025 budjettiin 250 000 euroa kuvataiteilijoille maksettaviin tekijänoikeuskorvauksiin, kun museoiden kokoelmissa olevia kuvataiteen teoksia välitetään yleisölle.

Tilanne - kokoelmataiteen digitaalinen tarjoaminen yleisölle Suomessa

Kuvasto ja Suomen museoliitto solmivat vuonna 2017 sopimuksen kokoelmateosten digitaalisesta välittämisestä. Sopimus perustuu tekijänoikeuslain sopimuslisenssiin, ja sen myötä kuvataiteen kokoelmat on voitu digitaalisesti avata yleisölle. Teosten määrä on sopimuksen alusta lukien noin nelinkertaistunut.

Vuonna 2023 mukana oli 45 Suomen museoliiton jäsenmuseota. Sopimuksen piirissä noin 32 000 kokoelmiin kuuluvaa taideteosta ja lähes 4000 taiteilijaa. Teokset ovat olleet kansalaisten nähtävillä museoiden verkkosivustoilla ja Finna.fi-palvelussa. Taiteilijoille on maksettu vuosittain tekijänoikeuskorvauksia kokoelmateosten digikäytöstä.

Opetus- ja kulttuuriministeriön rahoitus sopimukselle päättyi 2023 ja sopimuksesta irtautui sen vuoksi 19 museota. Sopimuksen ulkopuolelle jääneet museot joutuivat poistamaan teoksensa verkosta.

Sopimus on 26 museon osalta voimassa vuoden 2024 loppuun saakka. Museoilla ei ole varoja maksaa taiteilijoille asianmukaisia korvauksia. Museot maksavat pientä korvausta; vuodelle 2024 kokonaiskorvaus on vain 71.823 euroa.

Tilanne vaarantaa kulttuuriperinnön saavutettavuuden ja on ristiriidassa Suomen hallituksen

digitalisaatiotavoitteiden kanssa. Taidekokoelmien digitointiin on vuosien aikana tehty huomattavia investointeja. Vuosina 2020–2022 opetus- ja kulttuuriministeriö myönsi museokokoelmien digitointiin, julkaisuun ja saavutettavuuteen, sekä Digimuseon kehittämiseen 465.200 euroa. Vuosina 2014 ja 2016 myönnettiin Kansallisgallerialle digitointihankkeisiin, tekniseen infraan sekä tietojärjestelmiin yhteensä 382.000 euroa. Kyseiset investoinnit ovat yhteensä 847.200 euroa. Mikäli teoksia ei voi jatkossa tarjota yleisölle, merkitsee se samalla olennaisilta osin näiden investointien menettämistä.

Kuvasto ja Suomen museoliitto ovat vuoden 2024 aikana neuvotelleet ratkaisun hakemiseksi. Keskeiseen ongelmaan – määrärahojen niukkuuteen – emme ole keskinäisissä keskusteluissamme voineet vaikuttaa. Kuvasto tarjoaa yksittäisille museoille vuoden 2025 alusta lukien uudistettua, joustavaa hintamallia. Joustavasta hintamallista riippumatta (museoilta saamamme palautteen perusteella) näyttää kuitenkin siltä, että vain hyvin harva museo kykenee maksamaan kohtuullista korvausta.

Kuvasto on esittänyt valtion talousarvioon 1–1,5 milj. € lisäystä momentille 29.80.41 (Eräät käyttöoikeuskorvaukset) vuodesta 2024 alkaen. Lisäystä ei budjettiin ainakaan toistaiseksi ole otettu. Tämä rahoitus mahdollistaisi taidemuseoiden digitaalisten yleisöpalvelujen kehittämisen & lainmukaiset korvaukset.

Nyt esitämme, että eduskunta hyväksyy vuoden 2025 budjettiin 250.000 euroa taiteilijoille maksettaviin tekijänoikeuskorvauksiin. Tämä mahdollistaa sopimuksen jatkumisen vuonna 2025 ja antaa aikaa pitemmän jätteen ratkaisun hakemiselle. Hyödyt koituvat suurelle yleisölle, museoille sekä taiteilijoille.

Kuvaston asemasta

Kuvasto edustaa yli 3 400 kotimaista taiteilija- ja oikeudenhaltija-asiakasta. Lisäksi Kuvastolla on tekijänoikeuslain 16 d §:n sopimuslisenssin mukainen opetus- ja kulttuuriministeriön hyväksymispäätös, jonka perusteella Kuvasto myöntää museoille kattavan luvan. Kuvasto vastaa oikeuksien hallinnoinnista ja korvausten tilittämisestä.

Helsingissä lokakuun 9. päivänä 2024

Kunnioittavasti

Tommi Nilsson
Toiminnanjohtaja

